

CONGRES – MEERTALIGHEID

3 Oktober 2019

Pullman Cocagne, Eindhoven

Het congres over meertaligheid brengt professionals op het gebied van taalontwikkeling en -onderwijs bij elkaar rondom actuele thema's.

In een diverse samenleving als de Nederlandse kom je kinderen die meertalig opgroeien dagelijks tegen. Kinderen van migranten en vluchtelingen spreken thuis immers vaak een andere taal dan op school. Net als kinderen van bijvoorbeeld Duitse of Engelse expats die met hun ouders naar Nederland verhuisd zijn. Hetzelfde geldt voor kinderen die thuis bijvoorbeeld Fries of Limburgs spreken. In de hulpverlening wordt er echter vaak uitgegaan van kinderen die Nederlands als moedertaal hebben. En dat kan in de praktijk soms 'wringen'.

Hoe verloopt de taalontwikkeling van meertalige kinderen? Wat zijn de verschillen in talige en cognitieve ontwikkeling tussen één- en meertalige kinderen? Hoe houd je daar in de praktijk rekening mee? En wat als er sprake is van een taalontwikkelingsstoornis of veelvuldig gebruik van 'social media taal'? Hoe geef je op een pedagogisch en didactisch verantwoorde manier taalgericht vakonderwijs aan meertalige kinderen? En breder: hoe kom je tot een integrale pedagogisch-didactische aanpak binnen multiculturele klassen? Hoe kun je taalstimulerende gesprekken tussen ouders en een meertalig kind met een auditieve of communicatieve beperking faciliteren?

Op deze en andere, aanverwante vragen, zullen de sprekers op deze dag hun antwoorden geven.

Doelgroep

Dit congres is bedoeld voor hbo en academisch opgeleide professionals die vanuit hun vak (mede) verantwoordelijk zijn voor het bijdragen aan de taalontwikkeling van meertalige kinderen en tieners.

Leerdoelen

- Taalontwikkeling en meertaligheid in gezin en onderwijs
- Taalontwikkeling in uitdagende situaties zoals taalontwikkelingsstoornis of taal voortkomend uit digitale media
- Taalgericht vakonderwijs: hoe ziet deze didactiek er in de praktijk uit binnen het onderwijs en aanverwante vak- en vormingsgebieden

- De praktische implicaties van de talige en cognitieve ontwikkeling van eentalige en meertalige kinderen met en zonder een taalontwikkelingsstoornis
- Taalstimulatie met aandacht voor de thuistaal
- Hoe professionals in de praktijk rekening kunnen houden in het werken met meertalige kinderen en tieners
- Logopedische behandeling en behandelmogelijkheden van meertalige jeugd
- Welke professionele (docent)competenties nodig zijn om een integrale-pedagogisch-didactische aanpak voor onderwijs in multiculturele klassen gestalte te geven
- Hoe diverse van eerdergenoemde principes generiek toe te passen zijn in basis- en voortgezet onderwijs

Programma

09.15 uur Registratie en ontvangst met koffie en thee

10.00 uur Opening congres door dagvoorzitter Dr. Guido van de Luitgaarden

10.15 uur Prof. Dr. Elma Blom [Universiteit Utrecht] - Taalontwikkeling en meertaligheid in gezin en onderwijs

11.00 uur Dr. Jantien Smit [Hogeschool Utrecht] - Taalgericht vakonderwijs

11.45 uur Pauze

12.15 uur Dr. Tessel Boerma [Universiteit Utrecht] - Talige en cognitieve ontwikkeling

13.00 uur Lunchbuffet

14.00 uur Deelsessieronde 1

Deelsessie 1A Drs. Mirjam Blumenthal [Kentalis] - Taalstimulatie met aandacht voor de thuistaal

Deelsessie 1B Dr. Sharon Unsworth [Radboud Universiteit Nijmegen] - Meertaligheid

in beeld brengen in de klas

15.00 uur Pauze

15.30 uur Deelsessieronde 2

Deelsessie 2A Tineke van Driel [Logopedie Leiden] - Logopedische behandeling

Deelsessie 2B Tessa Lamboij [Wereldkidz] - Nieuwkomers

16.30 uur Afsluiting

17.00 uur Einde

Sprekers en hun bijdrage

Prof. Dr. Elma Blom

Bijdrage: Taalontwikkeling en meertaligheid in gezin en onderwijs

Elma is hoogleraar Taalontwikkeling en Meertaligheid in Gezin en Onderwijs bij de afdeling Orthopedagogiek: Cognitieve en Motorische Ontwikkelingsproblemen. Haar onderzoek en publicaties gaan over meertalige kinderen en taalontwikkelingsstoornissen (TOS). Ze onderzoekt de parallelle ontwikkeling van meerdere talen, cognitieve effecten van meertaligheid, het onderscheiden van taalachterstand en taalontwikkelingsstoornis, en verbetering van de diagnostiek bij meertalige kinderen.

Elma gaat het in deze eerste plenaire presentatie hebben over taalontwikkeling in (ogenschijnlijke) uitdagende situaties. Zij zal de focus leggen op meertalige kinderen, de ontwikkeling van kinderen die een aangeboren taalontwikkelingsstoornis (TOS) hebben, kinderen die naast de standaardtaal een dialect leren en de taal van kinderen in digitale media. Wat zegt wetenschappelijk onderzoek en wat impliceert dit voor de praktijk?

Dr. Jantien Smit

Bijdrage: Taalgericht reken- en W&T-onderwijs in meertalige basisschoolklassen

Jantien is senior onderzoeker binnen het lectoraat Didactiek van het Bèta- en Technologieonderwijs. Binnen haar onderzoek richt ze zich op talige componenten in het bètaonderwijs, zoals inclusief W&T-onderwijs in meertalige basisschoolklassen, het bieden van taalondersteunende scaffolding-strategieën door leraren, en de relatie tussen taal en denken bij W&T. Binnen het lectoraat doet zij onderzoek naar inclusief, interactief en meertalig bèta-onderwijs, specifiek gericht op de toepassing van en theorieontwikkeling rond scaffolding.

In de afgelopen decennia is er in toenemende mate aandacht voor de rol van taal bij het leren in de vakken (zoals rekenen-wiskunde en W&T). Vooral in meertalige en taalzwakke klassen is expliciete ondersteuning (scaffolding) bij de ontwikkeling van school- en vaktaal cruciaal. Toegang tot school- en vaktaal maakt immers participatie in de (vak)lessen mogelijk. Deze presentatie laat zien hoe zowel in interactie met leerlingen als in de voorbereiding van lessen scaffolding van taal kan worden vormgegeven en gerealiseerd. Daarnaast wordt in de presentatie stil gestaan bij een professionaliseringsonderzoek waarin leerkrachten leren om náást scaffolding ook meertaligheid in te zetten als bron bij het leren van W&T, in reguliere basisschoolklassen. De deelnemers krijgen concrete voorbeelden uit klasseninteractie en instructiemateriaal te zien.

Dr. Tessel Boerma

Bijdrage: De talige- en cognitieve ontwikkeling van eentalige en meertalige kinderen met en zonder een TOS

Tessel studeerde aan het University College in Utrecht en heeft daar haar interesse voor de taalwetenschap en taalontwikkeling ontdekt. Haar promotieonderzoek aan de Universiteit Utrecht was gericht op de talige en cognitieve ontwikkeling van eentalige en meertalige kinderen met en zonder een taalontwikkelingsstoornis in. Ze is postdoctoraal onderzoeker in het grote onderzoeksprogramma 'Language impairment in the 22q11.2 deletion syndrome: a model for SLI?'. Daarnaast is zij betrokken bij één van de nieuwe interdisciplinaire themaprojecten van Dynamics of Youth, genaamd 'The first 1001 critical days of a child's life'.

De taalkennis van een meertalig kind is verdeeld over twee (of meer) talen en er wordt daarom bij het vermoeden van een TOS aangeraden om beide talen van het kind te testen. Onder andere vanwege gebrek aan geschikte instrumenten, tolken en financiële middelen is dit echter niet altijd haalbaar. De vraag is welke alternatieven er zijn om een TOS van een taalachterstand te onderscheiden?

Drs. Mirjam Blumenthal

Bijdrage: Taalstimulatie met aandacht voor de thuistaal

Mirjam Blumenthal is logopedist en psycholoog. Zij is werkzaam als onderzoeker bij Koninklijke Kentalis, bij de Programmalijs TOS, met specialisatie culturele en linguïstische diversiteit.

Hoe kun je jonge kinderen met een taalontwikkelingsstoornis begeleiden als ze in een meertalig gezin opgroeien? Kentalis deed hier onderzoek naar. De focus lag daarbij op de begeleiding van ouders. Belangrijkste uitkomst: maatwerk is noodzakelijk, omdat ouders sterk verschillen in wat zij wensen en nodig hebben. Wel is er een mix van ingrediënten die bij ouders die intensievere begeleiding nodig hebben en aankunnen het beste lijkt te

werken. Die ingrediënten, de bouwstenen in de begeleiding zijn: coaching in de meertalige opvoeding, (indirecte) therapie en inzetten van meertalige materialen. In deze bijdrage vertelt Mirjam kort over het onderzoek en gaat daarna in op praktische mogelijkheden om de bevindingen toe te passen.

Dr. Sharon Unsworth

Bijdrage: Een gezonde taalontwikkeling bij meertaligheid

Sharon is taalkundige aan de Radboud Universiteit, te Nijmegen. Zij doet onderzoek naar de taalontwikkeling van kinderen die met twee of meer talen opgroeien. Dat kan kinderen zijn die van huis uit een andere taal meekrijgen dan het Nederlands, of kinderen die op school een tweede taal leren, zoals het Engels. Haar eigen kinderen groeien ook tweetalig op: thuis spreken ze Engels en op school Nederlands. Sharon maakt regelmatig gebruik van haar praktische ervaring als moeder en haar expertise als taalwetenschapper om workshops over meertalig opvoeden te verzorgen.

In deze deelsessie laat Sharon zien hoe je meertaligheid meer in beeld kunt brengen in de klas door gebruik te maken van drie korte animatieclips over meertaligheid die zij samen met haar team heeft ontwikkeld.

Tineke van Driel

Bijdrage: De logopedische behandeling bij meertalige kinderen in de praktijk

Tineke heeft in 1988 in Rotterdam haar Bachelor Logopedie en Audiologie behaald. Ze is sindsdien werkzaam geweest als Engelstalige logopediste in het buitenland. Gedurende een periode van 12 jaar werkte zij in Amerika, Singapore en Frankrijk als Logopediste. In Singapore heeft zij als pionier de logopedische dienst voor de scholen opgezet vanaf 1992 en in de meertaligheidscultuur van Singapore deze problematiek behandeld. Vanaf 2001 heeft zij Logopedie Leiden in 3 Nederlandstalige gezondheidscentra opgezet met een team van 7 logopedisten en simultaan heeft zij Speech Therapy Leiden opgezet, een Engelstalige logopedie praktijk die consulteert en kinderen behandelt op 6 internationale scholen in Nederland. Mede door haar internationale ervaring heeft zij extensieve ervaring met het diagnosticeren en het behandelen van meertaligheidsproblemen.

In deze deelsessie gaat Tineke in op de vragen als: Waar lopen we tegenaan? Hoe ziet de diagnostiek en behandeling eruit? Waar moet je op letten en wat zijn belangrijke bevindingen uit de expertgroep meertaligheid?

Tessa Lambooi

Bijdrage: Een nieuwkomer in de klas, hoe doe je dat?

Tessa is leerkracht en werkt als Nieuwkomersconsulent bij WereldKidz, een onderwijsstichting voor het basisonderwijs met 28 scholen.

Een doelgroep binnen de meertalige kinderen zijn de Nieuwkomers. Kinderen van vluchtelingen, statushouders, expats en arbeidsmigranten. Na de eerste opvang komen deze leerlingen terecht in het regulier onderwijs. Vaak zitten de leerlingen nog niet op leeftijdsadequaat niveau. Een leuke en interessante uitdaging. Maar...wat voor soort leerkrachten hebben nieuwkomers nodig? Welke vaardigheden en kennis zijn vereist? Waar begin je op het moment dat je een nieuwkomer in de klas krijgt? Hoe zet je de meertaligheid van deze kinderen in tijdens de lesmomenten? In deze deelsessie maken we kennis met de nieuwkomer en wat voor effect de doelgroep heeft op je onderwijs. Aan de hand van

voorbeelden uit de praktijk worden deelnemers meegenomen in de wereld van deze doelgroep.

Dr. Guido van de Luitgaarden

Bijdrage: Dagvoorzitter

Guido is opgeleid als sociaal-pedagogisch hulpverlener en werkte in die hoedanigheid onder meer in het sociaal-cultureel werk. Hij was gedurende 16 jaar als senior onderzoeker en docent werkzaam bij Zuyd Hogeschool, lectoraat Sociale Integratie. Guido promoveerde aan de University of Salford (VK) op een proefschrift over oordeels- en besluitvorming bij vermoedens van kindermishandeling. Sinds 2006 is hij verbonden aan het Euregionaal Congresburo en het Centrum voor Educatie en Supervisie. Daarnaast is hij echtgenoot en (pleeg)vader. Ook is hij voorzitter van de Raad van Toezicht van het Steunpunt Mantelzorg Zuid.